

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

UDC 378:005:339.137.2(477)

УДК 378:005:339.137.2(477)

N. V. Tsymbalenko, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor**Н. В. Цимбаленко**, к. е. н., доцент**COMPETITIVENESS MANAGEMENT OF UKRAINIAN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS****УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ**

Urgency of the research. A special role in the formation of a competitive national economy belongs to the system of higher education and individual higher education institutions (HEIs), since they determine the levels of human capital and intellectual potential of the nation. In addition, a sufficient competitiveness level (CL) of domestic HEIs is a prerequisite for the integration of Ukrainian higher education system into the European educational space.

Target setting. The activity of the HEIs in Ukraine occurs under the influence of a significant number of factors that increase competition in the market of educational services and significantly complicate the managing process of HEIs CL. These circumstances actualize the search for ways to improve the management of HEIs CL.

Actual scientific researches and issues analysis. The HEIs CL as an object of research by economists, is found in the writings of such scholars as Bachynska O. M., Vorobiova K. O., Hryshchenko I. M., Dudko P. M., Ivanov Yu. V., Nefedova T. M., Prus L. R., Salohubova V. M., Tarasenko I. O., etc.

Uninvestigated parts of general matters defining. The question of determining the management stages sequence of HEIs CL remains insufficiently researched in the scientific literature.

The research objective. The investigation of category essence of HEIs CL; definition of the management stages sequence of HEIs CL.

The statement of basic materials. The article studied the essence and proposes the definition of the category of HEIs competitiveness. A sequence of management stages of HEIs CL is formed, which involves the choice of a competitive strategy for HEIs on the environment factors evaluation results and factors of the HEIs CL.

Conclusions. The main advantages of the management stages proposed sequence of the HEIs CL are: providing condition monitoring of the environment and factors of HEIs CL; the possibility of choosing a competitive strategy.

Keywords: HEIs competitiveness; competitiveness factors; competitive advantages; competitiveness management.

DOI: 10.25140/2410-9576-2018-1-2(14)-124-128

Актуальність теми дослідження. Особлива роль при формуванні конкурентоспроможної національної економіки належить системі вищої освіти та окремим ЗВО (зкладам вищої освіти), оскільки саме вони визначають рівні людського капіталу та інтелектуального потенціалу нації. Крім того, достатній рівень конкурентоспроможності (КС) вітчизняних ЗВО є необхідною умовою інтеграції системи вищої освіти України в європейський освітній простір.

Постановка проблеми. Діяльність ЗВО в Україні відбувається під впливом значної кількості чинників, які посилюють конкурентну боротьбу на ринку освітніх послуг та значно ускладнюють процес управління КС ЗВО. Зазначені обставини актуалізують пошук напрямів вдосконалення процесу управління КС ЗВО.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. КС ЗВО, як об'єкт досліджень економістів, зустрічається в працях науковців: Бачинської О. М., Воробйової К. О., Грищенка І. М., Дудка П. М., Іванова Ю. В., Нефедової Т. М., Прус Л. Р., Салогубової В. М., Тарасенко І. О. та ін.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Недостатньо дослідженим у науковій літературі залишається питання визначення послідовності етапів управління КС ЗВО.

Постановка завдання. Дослідження сутності категорії КС ЗВО; визначення послідовності етапів управління КС ЗВО.

Виклад основного матеріалу. У статті досліджено сутність та запропоновано визначення категорії конкурентоспроможності ЗВО. Сформовано послідовність етапів управління КС ЗВО, що передбачає вибір конкурентної стратегії ЗВО за результатами оцінювання чинників зовнішнього середовища та факторів КС ЗВО.

Висновки. Основними перевагами пропонованої послідовності етапів управління КС ЗВО є: забезпечення моніторингу стану зовнішнього середовища та факторів КС ЗВО; можливість вибору конкурентної стратегії.

Ключові слова: конкурентоспроможність ЗВО; фактори конкурентоспроможності; конкурентні переваги; управління конкурентоспроможністю.

Urgency of the research. The socio-economic situation in Ukraine is characterized by deepening of crisis phenomena and, at the same time, accompanied by an increase in European integration and globalization processes. Considering this, in accordance with the Law of Ukraine "On the Fundamentals of National Security of Ukraine", the main contemporary priorities of national interests include, in particular, the creation of a competitive, socially oriented market economy and ensuring the constant improvement of living standards and welfare of the population; integration of Ukraine into the European political, economic, legal space [1]. A special role in the formation of a competitive national econo-

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

my belongs to the system of higher education and individual higher education institutions (HEIs), since they determine the levels of human capital and intellectual potential of the nation. In addition, a sufficient competitiveness level (CL) of domestic HEIs is a prerequisite for the integration of the national system of higher education into the European educational space.

Target setting. The activities of HEIs in Ukraine are under the influence of a significant number of factors, which intensify the competitive struggle in the market of educational services and greatly complicate the process of managing the competitiveness of HEIs. These factors include the following: reforming the system of higher education; increase in the level of HEIs autonomy; applicants number reduction; insufficient competitiveness level of the national economy, which, in turn, greatly reduces domestic HEIs competitiveness in the international market of educational services. These circumstances update the search for ways to improve the management of HEIs competitiveness in modern conditions.

Actual scientific researches and issues analysis. Analysis of scientific literature on the subject of research shows that the question of the competitiveness essence, the definition of its components and influence factors, the system formation for managing the competitiveness of production and intermediary organizations are studied in detail in domestic and foreign scientists' works. HEIs competitiveness, as an object of economists' research, is not so common in scientific literature. At the same time, the need to ensure the competitiveness of domestic HEIs in modern conditions causes the scientists' interest to this question, in particular Bachynska O. M., Vorobiova K. O., Hryshchenko I. M., Dudko P. M., Ivanov Yu. V., Nefedova T. M., Prus L. R., Salohubova V. M., Tarasenko I. O., etc. [2-8]. Thus, the special role of the quality of educational services and image in managing HEIs competitiveness is emphasized in the papers [2; 3]. In the paper [4], innovative development of HEIs and its priority directions are investigated as the main factor of ensuring HEIs competitiveness. In Ivanov Yu. V., Prus L. R., [6; 7] and Salohubova V. M.'s [8] writings the management of HEIs competitiveness is proposed to be based on the use of marketing tools, namely: "7P" marketing [8] and benchmarking technologies [6; 7].

Uninvestigated parts of general matters defining. The question of determining the management stages sequence of HEIs CL remains insufficiently researched in the scientific literature.

The research objective. The investigation of category essence of HEIs CL; definition of the management stages sequence of HEIs CL.

The statement of basic materials. Analysis of scientific literature [2, p. 6; 3-5; 6, p. 14-16; 7, p. 5-6; 8, p. 12-13] became the basis for identifying the main characteristics of HEIs competitiveness, which the author summarizes as follows: (1) high quality of educational services; (2) meeting the consumers' needs of educational services and society as a whole; (3) the HEIs adaptability to changes in the educational services market; (4) the effectiveness of the search, formation and competitive advantages use.

The revealed characteristics of HEIs competitiveness, as well as the essence of the categories "competitiveness factors" ("... factors that affect the viability of the enterprise, which absence endangers its existence" [6, p. 19]) and "HEIs competitive advantage" ("... advantage, which, as a result of its influence, brings HEIs additional income... Competitive advantages ensure the uniqueness of the service and satisfy client's specific needs" [6, pp. 18-19]) became the basis for the formation of the author's definition of HEIs competitiveness as HEIs place complex characteristics in the educational services market, formed on the basis of effective adaptive management of competitiveness factors set (identified by the author as competitiveness "necessary conditions") and HEIs competitive advantages (defined by the author as competitiveness "sufficient conditions").

The theoretical study of competitiveness essence, the categories of "competitiveness factors" and "competitive advantages", as well as the specifics of HEIs activity, allowed to determine the competitiveness management principles of HEIs, namely:

- complexity and systemic, researching HEIs competitiveness as an open system taking into account the complex of interconnected elements - factors of the external environment and competitiveness internal factors;

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

- scientific and practical significance that envisages the HEIs competitiveness management according to objective laws based on the use of recent scientific achievements and best practices;
- continuity and adaptability, which means the need to consider HEIs competitiveness management system as a dynamic system that constantly changes and adapts to changes in the external environment;
- optimality and innovation, implying the orientation of the management system for HEIs competitiveness to achieve the optimal competitiveness level on the basis of effective management of existing competitive advantages and the formation of new ones;
- focusing on stakeholder requests, which means finding a compromise between the educational services consumers' needs, employers and other actors.

The proposed stages sequence of HEIs competitiveness management is shown in Fig. 1

In the process of controlling HEIs competitiveness, it is implied to monitor continuously the external environment factors: HEIs opportunities and threats, consumers' demands of educational services and employers, leading HEIs activities in the domestic and international educational services markets.

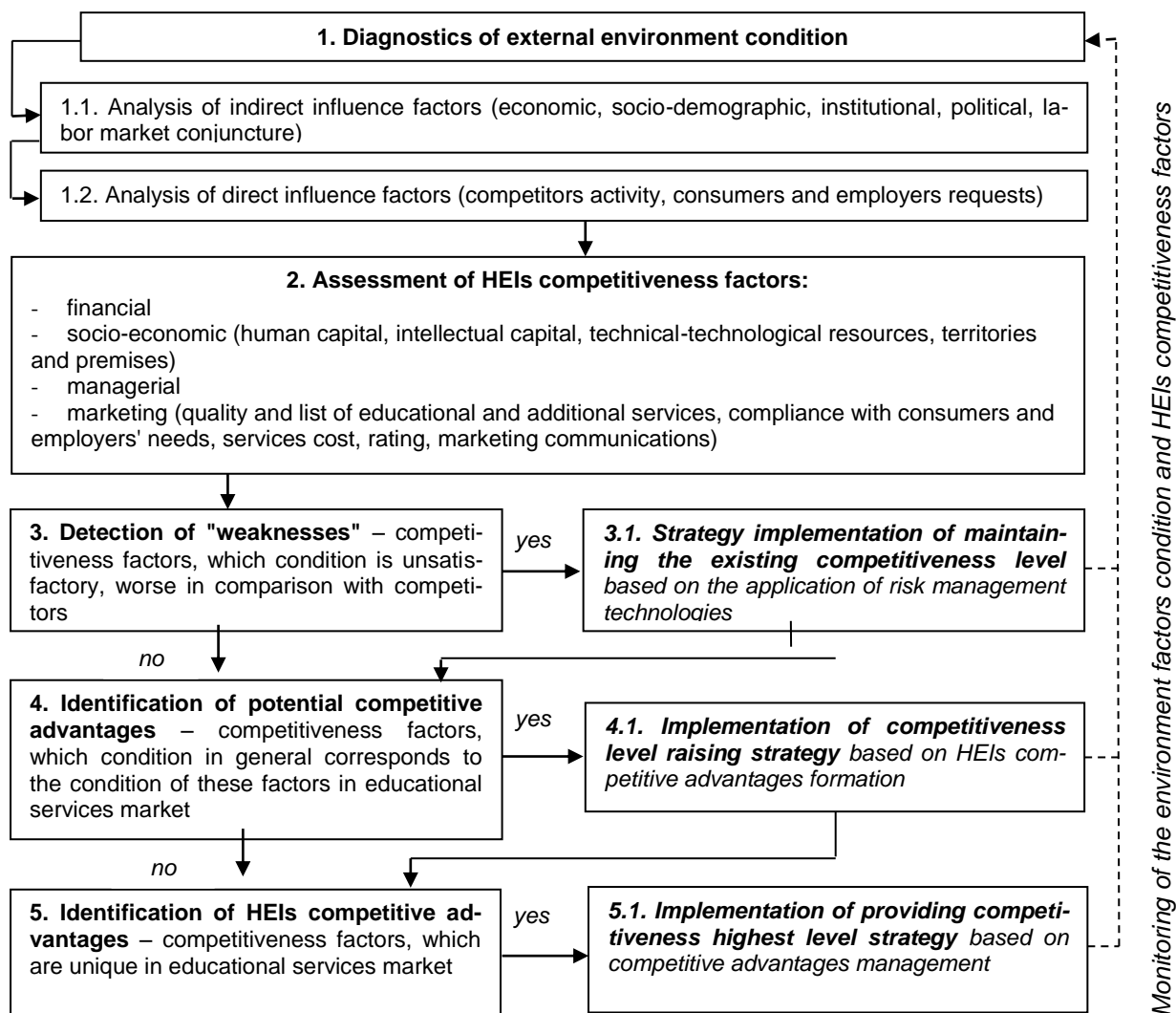

Fig. 1. Stages of HEIs competitiveness management

Source: created by the author

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Besides, ensuring HEIs competitiveness management effectiveness requires the assessment of all competitiveness key factors in order to identify HEIs weaknesses; distinguishing those competitiveness factors that can potentially become HEIs competitive advantages; as well as the available competitive advantages. Identifying the factors of competitiveness that are unsatisfactory ("weaknesses"), implementation of the strategy of preserving the existing level of HEIs competitiveness is necessary. Successful implementation of this strategy allows us to move to the next level of competitiveness management – implementation of increasing HEIs competitiveness strategy based on formation of HEIs competitive advantages (in the presence of competitiveness factors that can potentially become competitive advantages). In the case of "weaknesses" absence in HEIs activity and HEIs competitive advantages system formation, it is expedient to implement a strategy of ensuring the highest level of competitiveness based on managing the competitive advantages.

It should be noted that taking into account the current stage of socio-economic development of Ukraine and global trends in the development of higher education, a special role in competition in educational services market belongs to such competitive advantages as: brand (HEIs image); high quality of educational and related services; diversification of educational services portfolio; low cost of services; orientation to the real sector of the economy, employment assistance; technical-technological uniqueness of educational services provision (eg, the presence of extramural and distance learning); convenient location of HEIs, presence of hostels.

Conclusions. The research of the essence of economic categories "HEIs competitiveness", "competitiveness factors", "competitive advantages" became the basis for definition of principles and formation of management stages sequence of HEIs CL. The advantages of the proposed stages sequence are: ensuring the monitoring of environment condition and factors of the HEIs CL; the possibility of choosing a competitive strategy based on the analysis of the "weaknesses" identified by the results, the available and potential competitive advantages of the HEIs. Further research requires specification of these competitive strategies of HEIs; as well as methods of formation and management of competitive advantages of the HEIs.

References

1. Zakon Ukrainy Pro osnovy natsionalnoi bezpeky Ukrainy: vid 19 chervnia 2003, № 964-IV, zi zminamy ta dopovnenniamy [Law of Ukraine on the Fundamentals of National Security of Ukraine: from June 19 2003, № 964-IV, with amendments and supplementments]. [zakon.rada.gov.ua](http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/964-15). Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/964-15> [in Ukrainian].
2. Bachynska, O. M. (2014). Upravlinnia konkurentospromozhnosti vyshchych navchalnykh zakladiv na zasadakh formuvannia yakosti osvitynykh posluh [Managing competitiveness of higher educational institutions on the basis of forming the quality of educational services]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Lviv [in Ukrainian].
3. Vorobiova, K. O. (2016). Vyznachennia efektyvnykh metodiv pidvyshchennia konkurentospromozhnosti vyshchoho navchalnoho zakladu [Determination of effective methods for increasing the competitiveness of a higher educational institution]. *Akademichniy ohliad –Academic Review*, 1 (44), 95-100 [in Ukrainian].
4. Hryshchenko, I. M., Tarasenko, I. O., Nefedova, T. M. (2015). Stratehichni priorytety ta formy innovatsiinoho rozvytku VNZ Ukrainy v konteksti zabezpechennia konkurentospromozhnosti [Strategic priorities and forms of innovation development of universities of Ukraine in the context of ensuring competitiveness]. *Ekonomika ta derzhava – Economy and state*, 2, 16-21 [in Ukrainian].
5. Dudko, P. M. (2015). Stratehichne upravlinnia vyshchym navchalnym zakladom na osnovi konkurentnykh perevah [Strategic management of higher education on the

Література

1. Про основи національної безпеки України : Закон України від 19.06.2003 № 964-IV, зі змінами та доповненнями– Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/964-15>. – Дата останнього доступу : 26.02.2018.
2. Бачинська, О. М. Управління конкурентоспроможністю вищих навчальних закладів на засадах формування якості освітніх послуг : автореф. дис... на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)» / О. М. Бачинська. – Львів, 2014. – 22 с.
3. Воробйова, К. О. Визначення ефективних методів підвищення конкурентоспроможності вищого навчального закладу / К. О. Воробйова // Дніпро : Академічний огляд. – 2016. – № 1 (44). – С. 95-100.
4. Грищенко, І. М. Стратегічні пріоритети та форми інноваційного розвитку ВНЗ України в контексті забезпечення конкурентоспроможності / І. М. Грищенко, І. О. Тарасенко, Т. М. Нефедова // Економіка та держава. – № 2. – 2015. – С. 16-21.
5. Дудко, П. М. Стратегічне управління вищим навчальним закладом на основі конкурентних переваг : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)» / П. М. Дудко. – К., 2015. – 20 с.
6. Іванов, Ю. В. Проблеми конкурентоспроможності вищих навчальних закладів України: теорія і практика : монографія / Ю. В. Іванов. – Полтава : РВВ ПУЕТ, 2010. – 136 с.
7. Прус, Л. П. Управління конкурентоспроможністю

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

basis of competitive advantages]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].

6. Ivanov, Yu. V. (2010). *Problemy konkurentospromozhnosti vyshchyykh navchalnykh zakladiv Ukrainy: teoriia i praktyka [Problems of Competitiveness of Higher Educational Institutions of Ukraine: Theory and Practice]*. Poltava: RVV PUET [in Ukrainian].

7. Prus, L. R. (2008). *Upravlinnia konkurentospromozhnosti vyshchyykh navchalnykh zakladiv na zasadakh benchmarkinhu [Managing the Competitiveness of Higher Educational Institutions on the Basis of Benchmarking]*. *Extended abstract of candidate's thesis*. Ternopil [in Ukrainian].

8. Salohubova, V. M. (2011). *Pidvyshchennia konkurentospromozhnosti vyshchoho navchalnoho zakladu na zasadakh marketynhu [Increasing the Competitiveness of a Higher Educational Institution on the Basis of Marketing]*. Luhansk: vyd-vo SNU im. V. Dalia [in Ukrainian].

вищих навчальних закладів на засадах бенчмаркінгу : автореф. дис... на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)» / Л. Р. Прус. – Тернопіль, 2008. – 20 с.

8. Салогубова, В. М. Підвищення конкурентоспроможності вищого навчального закладу на засадах маркетингу : монографія / В. М. Салогубова. – Луганськ : СЛУ ім. В. Даля, 2011. – 2011.

Received for publication 01.03.2018

Бібліографічний опис для цитування :

Tymbalenko, N. V. Competitiveness management of Ukrainian higher educational institutions / N. V. Tymbalenko // Науковий вісник Полісся. – 2018. - № 2 (14), Ч. 1. – С. 124-128.

**Цимбаленко
Наталія Володимирівна**

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки, Розвиток вищої освіти, потенціал і конкурентоспроможність ВНЗ;
<https://orcid.org/0000-0002-2484-5126>;
E-mail: natashats@ukr.net;

**Tymbalenko
Nataliia Volodymyrivna**

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Finance and Financial and Economic Security, Kyiv National University of Technologies and Design